

**100 LET
ČESKOSLOVENSKA
V NAŠÍ ŠKOLE**

RODINO, VYPRÁVĚJ!

VZDĚLÁVACÍ AKTIVITA K ČESKO-SLOVENSKÉ
A SLOVENSKO-ČESKÉ VÝSTAVĚ PRO ŽÁKY ZŠ A SŠ

Vážení pedagogové,

dostala se vám do rukou metodika vzdělávací aktivity pro školy 100 let Československa v naší škole. Cílem metodiky je představit vám průběh a náplň tohoto soutěžního projektu, který uspořádalo Národní muzeum a Slovenské národné múzeum při příležitosti příprav Česko-slovenské a Slovensko-české výstavy a poskytnout vám potřebnou podporu při jeho realizaci.

Tato metodika je podpůrný materiál, který vám poskytne návod, cenné rady a doporučení. Neomezujte však svou fantazii. Vy nejlépe znáte svou třídu a v mnoha případech vás samotné napadne, jak aktivitu upravit na míru vašim podmínkám a také vzdělávacím oborům, v nichž se jí budete věnovat.

Budeme postupovat chronologicky. Seznámíme vás s harmonogramem projektu, jednotlivými aktivitami, očekávanými výstupy.

Pokud vám tato metodika neposkytne všechny odpovědi na vaše otázky, neváhejte nás kontaktovat. Rádi vám vše zodpovíme.

Za autorský tým

Mgr. Zdeňka Kulhavá / Národní muzeum

Mgr. Jana Hutťanová / Slovenské národné múzeum

METODIKA K PROJEKTOVÉMU VYUČOVÁNÍ

Metody práce: metoda orální historie – navázání mezigeneračního rozhovoru, metody konstruktivistické pedagogiky, metody badatelsky orientovaného vyučování a objektové učení

Formy práce: skupinová práce, samostatná práce, diskuse

Klíčová slova: 20. století, dějiny, Československo, Češi, Slováci, výstava, spolupráce

Návaznost na RVP může být oborově velice rozmanitá:

- a)** Humanitní a společenskovední:
Vzdělávací oblast Člověk a společnost, vzdělávací obor Dějepis a Výchova k občanství / Občanský a společenskovední základ
- b)** Jazyková a literární:
Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, vzdělávací obor Český jazyk a literatura
- c)** Umělecká a kulturní:
Vzdělávací oblast Umění a kultura, vzdělávací obor Výtvarná výchova / Výtvarný obor
- d)** Geografická:
Vzdělávací oblast Člověk a příroda, vzdělávací obor Zeměpis / Geografie
- e)** Průřezová:
Průřezová témata Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Mediální výchova

VÝUKOVÉ CÍLE:

- Žáci pochopí a interpretují historické události československého státu v kontextu národních i mezinárodních dějin.
- Žáci chronologicky seřadí jednotlivé události dějin našeho státu ve 20. století a pochopí vazbu mezi příčinou a následkem.
- Žáci zhodnotí pozitiva a negativa historických mezníků 20. století pro vývoj československého státu.
- Na základě získaných informací v rodinách žáci diskutují různé příběhy konkrétních osob a jejich interpretaci dějin.
- Žáci popíší předměty, fotografie a dokumenty, které získali, a zasadí je do kontextu národních dějin.
- Získané předměty a materiály žáci společně s příběhem pamětníka, který se s nimi pojí, budou interpretovat v rámci školní výstavy.
- Žáci graficky a výtvarně zpracují školní výstavy.
- Žáci písemně zpracují příběh předmětu do stručného popisu (pro účely soutěže nebo esejistické pojetí v rámci vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura).
- Žáci písemně zpracují příběh pamětníka (krátké vyprávění pro účely soutěže nebo esejistické pojetí v rámci vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura).
- Žáci se zorientují v mapě Československa během jejího vývoje ve 20. století.
- Žáci pochopí na základě studia map geografickou proměnu Československa (1918–1992), proměnu mapy Evropy a mapy světa v souvislosti s historickými mezníky (1918, 1938/1939, 1945, 1948, 1968, 1989, 1992).
- Žáci interpretují prostřednictvím faktografické znalosti historických okolností dopad významných politických konfliktů dějin 20. století na proměnu mapy světa a její vývoj do současnosti.

HARMONOGRAM SOUTĚŽE:

7. září 2017: oslovení pedagogů v ČR a SR

7. září – 30. listopadu 2017: období pro podávání přihlášek soutěžních kolektivů

30. listopadu 2017: metodický seminář pro pedagogy přihlášených školních kolektivů z ČR v Nové budově Národního muzea, Vinohradská 1, 110 00 Praha 1. Bližší informace najdete po 28. říjnu 2017 na webových stránkách www.cesko-slovensko.eu.

7. září 2017 – 31. ledna 2018: práce školních kolektivů na projektu, odeslání fotodokumentace školních výstav

28. března 2018: vyhlášení vítězů

červen 2018: společná exkurze vítězných tříd s workshopem zaměřeným na vzájemnou spolupráci a předání cen

DOPORUČENÁ LITERATURA:

ČERNÝ, Jiří – FIBRICH, Lukáš: *Obrázky z moderních československých dějin (1945–1989)*, Praha, 2016.

ČERNÝ, Jiří – VEIS, Jaroslav – ŠALAMOUNOVÁ, Barbara: *Obrázky z československých dějin*, Praha, 2011.

DVOŘÁKOVÁ, Jiřina – JUROVÁ, Zdeňka – KAŇÁK, Petr: *Československá rozvědka a pražské jaro*, Praha, 2016.

HAVLŮJOVÁ, Hana – NAJBERT, Jaroslav a kol.: *Paměť a projektové vyučování v dějepise*, Praha, 2014.

HRUBOŇ, Anton: *Moderné dejiny Slovenska II*, Bratislava: Historia Nostra, 2009.

KLÍMOVÁ, Eva: *Atlas světových dějin (2. díl). Středověk – novověk*, Praha: Kartografie PRAHA, a. s., 2004.

Kol. autorů: *Kronika 20. století 1900–1999, I.–XI. díl*, Praha, 2007.

Kol. autorů: *Příběhy hrdinů 20. století: Paměť národa*, Praha, 2016.

KOVÁČ, Dušan: *Dejiny Slovenska*, Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2007.

KOVÁČ, Dušan a kol.: *Kronika Slovenska 2*, Bratislava: Fortuna print, 2005.

LEPIŠ, Juraj: *Slovensko v roku 1943*, Banská Bystrica: Múzeum SNP, 2015.

LETZ, Róbert: *Slovenské dejiny IV*, Bratislava: Literárno-informačné centrum Bratislava, 2010.

MEŠŤAN, Pavol a kol.: *Encyklopédia Spravodlivých medzi národmi – záchrancovia Židov počas holocaustu na Slovensku I*, Bratislava: SNM-MŽK, 2017.

OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost 1969–1989: příspěvek k dějinám „normalizace“*, Praha, 1994.

OTÁHAL, Milan: *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968–1989*, Praha, 2003.

PTÁČEK, Jan a kol.: *Dějiny 20. století – dějepisný atlas pro ZŠ a víceletá gymnázia*, Praha: Kartografie PRAHA, a. s., 2015.

RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*, Praha, 2012.

SÍS, Petr: *Zed' – Jak jsem vyrůstal za železnou oponou*, Praha, 2007.

ŤIŽIK, Miroslav – KMEŤ, Norbert: *Príliš ľudská tvár socializmu?*, Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2016.

THER, Philipp: *Nový pořádek na starém kontinentě – Příběh neoliberalní Evropy*, Praha: Libri, 2016.

VANĚK, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vítězové? Poražení? Životopisná interview politické elity v období tzv. normalizace. I. a II. díl*, Praha, 2005.

VANĚK, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Mocní? Bezmocní?*, Praha, 2006.

VAŠŠ, Martin: *Medzi snom a skutočnosťou – umelecká bohéma v Bratislave 1938–1945*, Bratislava: PT Marenčin, 2017.

ZDROJE DOSTUPNÉ ONLINE:

Asociace učitelů dějepisu ČR – <http://asud.cz>

Dejiny.sk – <http://www.dejiny.sk>

Metodicko-pedagogické centrum – <https://mpc-edu.sk>

Moderní dějiny, vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky – <http://www.moderni-dejiny.cz>

Múzeum SNP – <http://www.muzeumsnp.sk>

Národní kronika – <http://www.sensen.cz/narodni-kronika>

Národní muzeum – <http://www.nm.cz>

Odborná komisia pre výchovu a vzdelávanie v múzeách pri ZMS – <http://okvav.zms.sk>

Česko-slovenská a Slovensko-česká výstava – <http://www.cesko-slovensko.eu>

OZ Post Bellum – <https://www.postbellum.sk>

Paměť národa – <http://www.pametnaroda.cz>

Portál eSbírky – <http://www.esbirky.cz>

Sen x skutočnosť. Udalosti Slovenského štátu v 4 kapitolách, projekt Slovenskej národnej galérie – <http://senxskutocnost.sng.sk>

Slovenské centrum dizajnu – <http://www.scd.sk>

Slovenské národné múzeum – <http://www.snm.sk>

Štátny pedagogický ústav – <http://www.statpedu.sk>

Totalita.cz – <http://www.totalita.cz>

Ústav pamäti národa – <http://www.upn.gov.sk>

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – <http://www.usd.cas.cz>

Ústav pro studium totalitních režimů – <https://www.ustrcr.cz>

1) PODÁNÍ PŘIHLÁŠEK ✓

Přihlášku do soutěže podává za školní kolektiv pedagog. Nejzazší termín pro zasílání přihlášek je 30. listopadu 2017. Přihlášky můžete posílat naskenované online formou přílohy e-mailu nebo prostřednictvím České pošty na příslušnou adresu uvedenou v propozicích.

Termín odevzdání přihlášek je až do 30. listopadu 2017 z důvodu, abyste se nemuseli zavazovat ke splnění soutěže a mohli se přihlásit až ve chvíli, kdy si budete jisti, že se chcete zapojit. Práci na projektu si tedy můžete se žáky naplánovat kdykoli na první pololetí (do 31. ledna 2018). Začít pracovat můžete od září, přihlásit se do soutěže kdykoli během období 7. září–30. listopadu 2017.

Pokud se přihlásíte do soutěže a nebudete ji moci se svými žáky z jakéhokoli důvodu dokončit, nemusíte se obávat. Přihláška je sice závazná, avšak její plnění není nijak právně vymahatelné. Chceme, aby byla tato soutěž pro žáky motivující k poznávání dějin našeho národa a pro pedagogy vhodnou příležitostí pro práci jinými metodami, než je frontální výklad.

Pokud byste se chtěli s žáky zapojit také do individuální soutěže **Hledáme předmět s příběhem**, která bude spuštěna 28. října 2017 (viz www.cesko-slovensko.eu), a pokusit se tak obohatit Česko-slovenskou a Slovensko-českou výstavu o předměty, s nimiž budou vaši žáci pracovat již v rámci kolektivní soutěže, je nutné, aby se do soutěže přihlásil každý žák sám za sebe (u nezletilých žáků vyžaduje přihlašovací formulář podpis zákonného zástupce).

Veškeré informace k individuální soutěži najdete včas na webových stránkách Česko-slovenské a Slovensko-české výstavy.

2) NÁVRH NA MOTIVAČNÍ HODINU ✓

Časová náročnost 45 min

Pro návrh na motivaci žáků jsme zvolili tzv. metodu pětilístku, kterou můžete využít napříč vzdělávacími obory.

Není důležité, jestli budete s žáky téma teprve probírat, nebo se mu již v rámci nějakého tematického celku věnujete. Můžete si sami vybrat, na co se zaměříte. V rámci úvodní motivační lekce můžete evokační fázi výuky věnovat práci metodou pětilístku.

Metoda pětilístku:

1. řádek – jedno podstatné jméno – ČESKOSLOVENSKO (lze nahradit jiným pojmem)
2. řádek – dvě přídavná jména, která daný pojem nejlépe charakterizují
3. řádek – tři slovesa vyjadřující činnost tohoto pojmu (co dělá)
4. řádek – čtyři slova bez ohledu na slovní druh, která daný pojem charakterizují
5. řádek – jednoslovné synonymum, které rekapituluje podstatu námětu

Žáci vyplní v evokační fázi jen čtyři řádky, pátý řádek si zodpovědí až v závěru hodiny, kdy získají nové informace. Nemusí vědět, jak bude znít zadání pro 5. řádek, tím si udržíte jejich pozornost po celou hodinu.

Metodou pětilístku žáky obeznámíte s tématem, kterému se budou věnovat, a motivujete je k vyššímu zájmu. Necháme na vašem uvážení, jakému tématu se budete s žáky věnovat. Záměr můžete přizpůsobit vašim potřebám výuky (dle vzdělávacího oboru, místa, v němž se nachází vaše škola, výročí určité události, kterou si připomínáte, apod.).

Současně s tímto můžete žákům nastítnit, o čem dané téma, na které se zaměří, je a jaké historické události jsou s ním spojené. Např. jaká byla společenská nebo politická situace, technické vymoženosti, jak se lišil život ve městech a na venkově nebo jak se během té doby měnila krajina.

20. století je velké časové rozpětí samo o sobě. Chceme nechat v maximální možné míře ve vaší kompetenci, na jaké téma, časové období nebo územní rozsah (místo, region, kraj, země, Evropa, svět) se budete chtít zaměřit.

Ve finále hodiny se nezapomeňte vrátit k pětilístku, aby byla tato aktivita dokončena a dávala žákům smysl. Vzhledem k nově nabytým informacím je velmi pravděpodobné, že vás žáci svým novým pojetím daného pojmu překvapí. Žáci si mohou své „pětilístky“ schovat a stejnou metodu můžete zopakovat po skončení projektu, třeba v lednu 2018, kdy bude zajímavé sledovat, jak se změnil náhled žáků na dané téma.

3) ZADÁNÍ VÝZKUMNÉ PRÁCE ✓

Časová náročnost max. 45 min

Úkolem žáků je iniciovat se svými rodiči, prarodiči, příbuznými či známými **mezigenerační rozhovor**, kdy ústředním tématem bude nějaký osobní předmět, dokument, fotografie, ke kterému má respondent vztah, k němuž se váže nějaký příběh. Od daného předmětu se pak bude odvíjet vyprávění samotného životního příběhu, krátké osudové příhody nebo vzpomínky. Žák si rozhovor může nahrát na diktafon, pokud jej nemá, tak na mobilní telefon, nebo si pouze zapisovat poznámky.

Důležité je předem získat **souhlas pamětníka** (na www.nm.cz, po 28. říjnu 2017 na www.cesko-slovensko.eu), jestli daný předmět respondent dovolí užít pro potřeby školní výstavy, stejně tak k uveřejnění fotografie na internetu, nebo pro individuální soutěž Hledáme předmět s příběhem, která vyžaduje umístění fotografie předmětu a příběhu pamětníka/předmětu na webových stránkách Česko-slovenské a Slovensko-české výstavy.

Bezprostředně po dokončení rozhovoru si žáci daný příběh předmětu a pamětníka zapíší formou popisu a vyprávění. Rozsah nemusí být velký. Jde nám o výstižný a stručný záznam. Téma však může být využito v rámci slohové práce v českém jazyce, to opět závisí na vašem zájmu, vaší aprobaci nebo spolupráci s vašimi kolegy.

Ptejte se:

- Máš nějaký předmět, k němuž se váže zajímavá vzpomínka?
- Jak dlouho ho máš?
- Kde jsi ho získal?
- Proč si ho schovááš tak dlouho?
- Kolik ti bylo let, když jsi ho získal/užíval?
- K čemu ti ten předmět sloužil?
- Kde jsi tehdy bydlel?
- Má naše rodina příbuzné někde v zahraničí?

- Máš z té doby nějaké fotografie? Dokumenty? Jiné předměty?
- Chodil jsi v tu dobu do školy? Kam? / Kde jsi v tu dobu pracoval?
- Učili se ve škole jiné předměty než dnes?
- Jak jsi trávil volný čas? (Měli jste televizi, chodili jste do biografu, chodili jste někam sportovat,...?)
- Kam ses během života všude podíval?
- Jaké byly dřív možnosti cestování?
- Líbil se ti víc život tehdy, nebo jsi spokojený, jak je to dnes?

Motivujte žáky, aby získali co nejvíc informací o životním příběhu respondenta a také o předmětu, ke kterému se příběh váže. Se samotným příběhem můžete pracovat i v jiných předmětech, třeba právě v českém jazyce nebo zeměpisu apod.

4) DISKUSE NAD PŘÍBĚHY A ZPŮSOBEM JEJICH ZÍSKÁVÁNÍ ✓

Časová náročnost 45–90 min

Žáci přinesou do školy sepsané příběhy. Mohou vám je předat formou domácího úkolu, abyste je opravili, zkontrolovali jejich kvalitu. V příští hodině jim je můžete rozdat a pracovat s nimi. Můžete si v rámci diskusního kruhu o získaných předmětech, jejich příbězích a příbězích jejich majitelů vyprávět. Žáci se mohou podělit o zkušenost s tvorbou rozhovorů.

5) TVORBA ŠKOLNÍ VÝSTAVY ✓

Časová náročnost závisí na rozsahu výstavy a shromážděných předmětech. Ideální volbou by byl jeden projektový den.

Náročnost a způsob přípravy školní výstavy necháváme na vašem uvážení. Žáci mohou text příběhu a informace k popiskám připravit jako domácí úkol, na s vámi sjednaný termín mohou přinést předměty do školy a společně předměty nainstalovat. Vyjděte z toho, co máte k dispozici. Na některých školách mají k dispozici třídu, na jiných disponují vitrínkami nebo si je mohou půjčit od přírodovědců, jinde připraví školní výstavu na chodbě a kvůli bezpečí předmětů použijí jen jejich fotografie a připojí k nim texty.

Fantazii se meze nekladou.

6) UMÍSTĚNÍ FOTOGRAFIE VÝSTAVY NA WEBOVÉ STRÁNKY PROJEKTU ✓

Až žáci svou práci dokončí, vyfoťte vybranou popisku předmětu, ukázkou textu (panel, poster nebo nástěnku), abychom měli představu, jak jste při jejich zpracování postupovali, vyfoťte instalaci výstavy, její finální podobu a žáky. Celkem tedy 5 fotografií (můžete i více, max. však 10). Fotografie nahrajte na webové stránky Česko-slovenské a Slovensko-české výstavy (www.cesko-slovensko.eu). Zároveň ve formuláři vyplníte krátkou anotaci, v níž charakterizujete vaše pojetí výstavy.

Je na vás, jak dlouho budete mít výstavu ve škole. Někdo ji sundá za 14 dní, někdo si ji může nechat měsíc. Třeba se vám podaří motivovat ostatní kolegy, aby ji využívali ve výuce, nebo se vám podaří sladit termín výstavy s třídními schůzkami či jinou akcí pro rodiče, aby viděli výsledek práce svých potomků a hlavně její smysl.

7) CO BUDEME HODNOTIT ✓

Po 31. lednu 2018 se sejde odborná porota složená z autorů Česko-slovenské a Slovensko-české výstavy a muzejních pedagogů, která bude na základě obdržených fotografií hodnotit:

Originalitu zpracování výstavy. Bez ohledu na téma nebo výstavní možnosti vaší školy mohou žáci svou výstavu výtvarně nebo graficky dobře zpracovat. My budeme hodnotit originalitu zpracování. Proto chceme nahrát i fotografii vybraného panelu/posteru/nástěnky. Nezáleží na tom, jestli to bude výstava složená z dokumentů a fotografií nebo ji budou tvořit 3D předměty. Důležité je, jak s materiálem budou žáci pracovat a jak jej zprostředkují pomocí atraktivních panelů/posterů/nástěnek svým spolužákům.

Skladbu předmětů a dokumentů. Během práce žáků v rodinách se bude určitě nabízet velké množství předmětů, které by byly vhodné do výstavy. Kapacita výstavních prostor nebo tematické zaměření výstavy to však nemusí nutně umožnit. Tak jako se musí rozhodnout každý odborný pracovník v muzeu, o které předměty obohatí své sbírky a které předměty budou vhodné na výstavu, musí se rozhodnout i váš školní tým. Jaké předměty, dokumenty a fotografie vyberete, je jen na vás. My posoudíme, jestli dohromady adekvátně odráží téma výstavy a jeho charakteristiku uvedenou v anotaci.

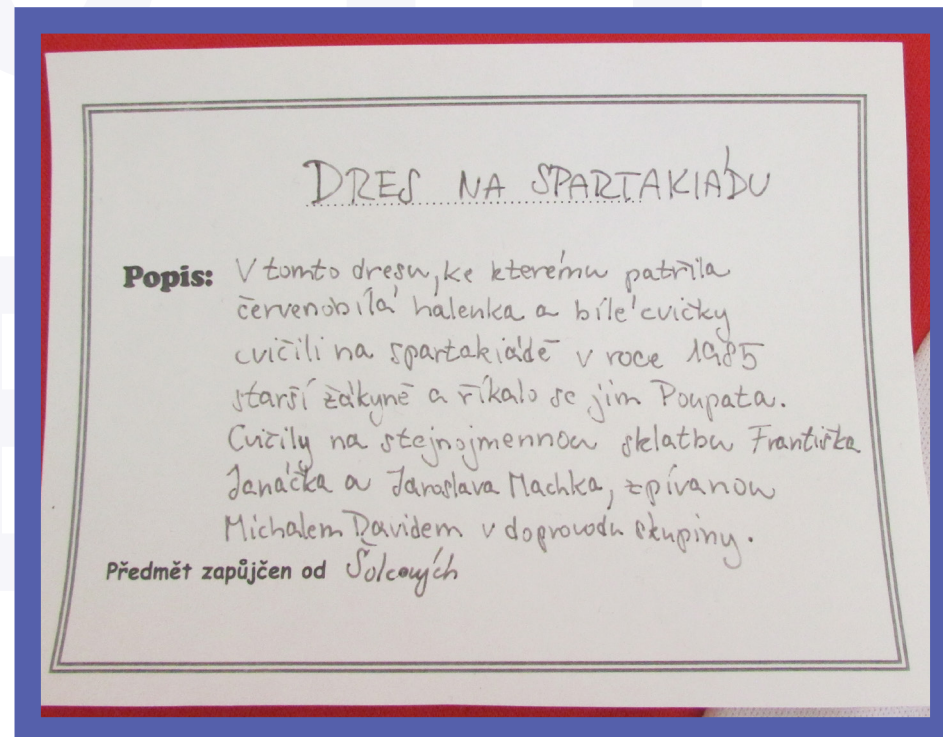

Zpracování popisky – příběhu pamětníka nebo předmětu. Popiska je důležitou součástí výstavy. Může se jednat o základní informaci obsahující název předmětu a jeho dataci, nebo na ní může být uveden příběh, který žáci vyslechli v rodinách a s předmětem jej tak propojí. Můžete k předmětům vytvořit kartičky, jejichž velikost umožní uvést nejen název předmětu a dobu jeho vzniku, ale také příběh pamětníka nebo samotného předmětu. Nebo pokud se stane příběh předmětu integrovanou součástí panelu/posteru/nástěnky ve výstavě, můžete popisku předmětu, pokud je umístěn např. ve vitríně, pojmout jednodušeji.

100 LET
ČESKO

SLOVENSKO

Ilustrační fotografie

Spartakiádní dres z roku 1985, fotografie ze školní výstavy kvinty Gymnázia Frýdlant, 2014 (Zdroj: Z. Kulhavá)

Vážení kolegové,

jak po dočtení metodiky vidíte sami, nesnažíme se vám dát do rukou návod na jediné možné řešení vašeho projektu. Je na vás, na jaké téma se zaměříte, jaké období moderních dějin vám přijde pro projektovou metodu výuky vhodné. Ponecháme na vašem uvážení i to, jakými metodami budete pracovat. Protože vám nikdo neubere léta vašich znalostí a zkušeností ani vás nikdo nepředěže ve znalosti vaší třídy.

Přejeme vám mnoho úspěchů.

Za realizační tým

Mgr. Zdeňka Kulhavá

Koordinátorka projektu v České republice

pribeh_cesko@cesko-slovensko.eu / + 420 770 122 606

Národní muzeum, Vinohradská 1, 110 00 Praha 1

www.nm.cz

www.cesko-slovensko.eu

Mgr. Jana Hutťanová

Koordinátorka projektu v Slovenskej republike

pribeh_slovensko@cesko-slovensko.eu

+421/2/204 83 110, +421 915 993 301

Slovenské národné múzeum – Historické múzeum

Bratislavský hrad, Vajanského nábr. 2, 810 06 Bratislava

www.snm.sk

www.cesko-slovensko.eu